

■ CONVIVENZA

Las bunas intenziuns – ed ils resultats main buns da la Confederaziun

DA SIMON DENOOTH*

Vulais Vos far carriera en l'administraziun federala? Alura duessas Vos derivar da la Svizra tudestga u almain avoir enconuschientschas excellentas da la lingua tudestga. Sche Vos essas in Rumantsch, n'èn las enconuschientschas dal tudestg betg in obstachel. Sche Vos derivais da la Svizra tudestga, betg dar memia blera fadia per savair activamain in'otra lingua naziunala. Ozendi han las linguas latinas deplorablament in posiziun precara en l'administraziun federala che sa germanisescha adina pli fitg. Statisticamain han persunas da la Svizra tudestga effectivamain meglras schanzas da vegnir ad in post dal cader superiur.

Per las 873 plazzas dal cader superiur da l'administraziun federala importasan las valurs da finamira per la derivanza linguistica da las collavuraturas e dals collavuratur 22 pertschient per la Svizra franzosa, set pertschient per la Svizra taliana ed in pertschient per la Svizra rumantscha. Actualmain cuntanschan però be dus dals set departaments federals questas valurs.

Entant ch'il Departament federal d'affars exteriurs ed il Departament federal da l'intern cuntanschan apaina u surpassan perfin las valurs da finamira per las trais linguas minoritaras, è la situaziun tut outra en ils auters departaments. Trais departaments (ambient/traffic/energia/communicaziun, economia, finanzas) disponan schizunt da nulla pertschient commembers dal cader superiur da lingua rumantscha. Il Departament federal da defensiun, protecziun da la populaziun e

sport è il departament il pli tudestg da tuts cun mo diesch pertschient collavuratur dal cader superiur da la Svizra franzosa ed 1,1 pertschient da la Svizra taliana. Almain represchantan 0,6 pertschient anc ils Rumantschs.

Quests fatgs pon surprendre, cunzunt perquai ch'ins pudeva avoir l'impressiun ch'il Parlament ed il Cussegl federal hajan percurschi ils ultims onns la problematica da la svalitaziun da las linguas latinas en Svizra. In emprim pass è stada la lescha da linguas, suandada da l'ordinaziun da linguas che preveseva la nominaziun d'in delegà per la plurilinguitad entaifer l'administraziun federala. Quel ha da s'engaschar per che las valurs da finamira vegnian cuntanschidas, ma era per che mintga collavuratur da l'administraziun federala dastgia s'exprimer en la lingua uffiziala da sia tscherna.

Il Genevrin da 52 onns, Vasco Dumartheray, ha suenter dus onns en sia funcziun dentant gia avunda ed ha demissionà per la fin da quest november. Sias activitads èn bain stadas nizzavlas, ma ellas han era revelà las difficultads d'instradar – senza impegn – midadas da personal a l'etascha dals schefs da l'administraziun federala.

Divers studis han mussà ch'en cas da medemas qualificaziuns vegn tschernì quel candidat che ha la pli gronda sumeglientscha cun sazez. Ina quota limitada temporalmain pudess senz'auter remediare l'uschenumnà plafond da vaider («glass ceiling»).

Cun agid da quotas u senza, il successur da Dumartheray sto en mintga cas disponer d'ina libertad d'agir pli gronda. Uschia stuess el esser suttemess directamain al Cussegl federal e betg pli esser mo in'aggiunta da l'Uffizi da personal. Jau hai mirveglias tge Don Quixote che cuntinuescha il cumbat cunter ils mulins da vent bernais?

***Simon Denoth è creschi si a Lucerna e viva oz a Cuir. El ha fatg il studi da politologia e relaziuns internaziunals a Geneva, Singapur e Manchester. El lavura sco referent da la direcziun da RTR Radiotelevisiun Svizra Rumantscha.**

Vocabulari

intenziun	= Absicht
administraziun federala	= Bundesverwaltung
obstachel	= Hürde
dar fadia	= sich Mühe geben
derivanza	= Herkunft
affars exteriurs	= auswärtige Angelegenheiten
apaina	= notdürftig
percorscher	= erkennen
svalitaziun	= Abwertung
ordinaziun da linguas	= Sprachenverordnung
plurilinguitad tscherna	= Mehrsprachigkeit
nizzaivel	= Wahl
revelar	= offenbaren
impegn	= Verpflichtung
sumeglientscha	= Ähnlichkeit
remediare	= Abhilfe schaffen

Die Kolumne «Convivenza» erscheint in der Regel am Montag in der «Südostschweiz» und in der romanischen Tageszeitung «La Quotidiana». Unterstützt wird das Projekt von der romanischen Sprachorganisation Lia Rumantscha. Für Leserinnen und Leser, die nicht Romanisch verstehen, gibt es im Internet eine deutsche Übersetzung, und zwar unter www.suedostschweiz.ch/community/blogs/convivenza.